

“निराधारश्च वैकुण्ठो ब्रह्माण्डानां परोवरः । तत्पर-
थापि गोलोकः पञ्चाशत्कोटियोजनात् । ऊर्ध्वं
निराश्रयथापि रत्नसारविनिर्मितः । सप्तद्वारः सप्त-
सारः परिष्ठासप्तसंयुतः । लक्षप्राकारयुक्तस्य नद्या
विरजया युतः । वेदितो रत्नशैलेन शतशृङ्गेण
चारुणा । योजनायुतमानञ्च यस्यैकं शृङ्गसज्जलम् ।
शतकोटियोजनञ्च शैलउच्छ्रित एव च । दैर्घ्यं तस्य
शतगुणं प्रस्ये च लक्षयोजनम् । योजनायुत
विस्तीर्णस्तैव रासमण्डलः । अमूल्यरत्ननिर्माणो
यत्तु लक्षन्द्विविधवत् । पारिजातवनेनैव पुष्पितेन च
वेदितः । कल्पवृक्षसङ्घेन पुष्पोद्यानशतेन च ।
नानाविधैः पुष्पवृक्षैः पुष्पितेन च चारुणा । त्रिकोटि
रत्नाभरणैर्गोपीलक्षैश्च रक्षितः । रत्नप्रदीपयुक्तश्च
रत्नतल्पसमन्वितः । नानाभोगसमायुक्तो मधुवापी-
शतैर्दृतः । पीयूषवापीयुक्तश्च कामभोगसमन्वितः ।
गोलोकमृदङ्गसंस्थानं वर्णनं वा विशारदः । न कोपि
वेद विद्वान् वा वेदविद्वान् ब्रजेश्वर !” ।

गोलोमिका स्त्री गोः लोमेव लोमास्य डीप् ततः
 स्वार्थे के वयो ह्रस्वः । (पाथुरी) (गोधूमा) इति
 च ख्यातायां प्रसरिष्याम् । २. कौटुकपुच्छायाञ्च
 राजनि० ।

गोलोमो स्तो गोर्लोमेव लोम लोमसङ्गं दत्तादिकमखा
 डीप् । श्वेतदूर्वायाम् । गोलोमेव जाता अण् डीप् ।
 श्वचायाम् । गवा वाचा लोमयति असुक्कनयति
 लोमन्+नामधातु-अच् गौरा० डीप् । श्वेष्ट्यायां
 ऐमच् । श्वगोलोमिकावृष्टे राजनि० ।

गोवत्स पुः ६त० । गयां वत्से तन्नामद्वाद्योषतम् व्रत
अष्टे दृश्यम् । [(नेकडेवाव) राजनि० ।

गोदत्सादिन् प० गोवत्समन्ति अद-णिनिङ्कृत० । वृत्ते
गावन्दनी स्त्री गवि भूभौ वन्द्यते वन्-कर्मणि ल्युट्
ऊोप । १ प्रियङ्गो, अमरः २ योतदण्डोत्पले रत्नमाला ।

गोवर न० गोषु द्वियते द्व-वा०अ। "गोष्ठान्तर्गोखुरत्तुसुशुष्क-
चूर्णितगोमयम्। गोवरं तत्समाख्यातं यरिष्ठं रस-
साधने" भावप्र० उक्ते शुष्कगोमयचूर्णे (गेटा)

गोवर्द्धन न० दृध-णिच् भावे ल्युट् इत् । श्रगवां वर्द्धने ।
करणे ल्युट् । श्रगिरियज्ञभेदे तत्प्रकारो गोयज्ञशब्दे दृश्यः
दृधि-णिच्-कर्त्तरि ल्युट् इत् । श्रद्धाग्रनस्ये पर्वत-
भेदे पु० तस्य पूजाकालो हरिभक्तिविज्ञासेऽद्वि० उक्ते

यथा “प्रातर्गोवर्द्धनं पूज्य द्यूतञ्चैव समाचरेत् ।
भूषणीयास्तथा गावः पूज्याश्च दोहवाचनाः । श्री०
लक्षणाद्यपर्याप्तं श्रीगोवर्द्धनभूधरः । युक्तप्रतिपदि प्रातः
कार्तिकेऽर्चयेत् वैष्णवैः” । “प्रातर्गोवर्द्धनं पूज्य
रात्रौ जागरणं चरेत्” इति कश्चित् पाठः । तस्मा-
त्तदिदं कर्म गोवर्द्धनप्राधान्येन प्रोप्राधान्येन च ख्यात-
मर्थकमेव ज्ञेयम् । तत्र दिननिर्णयमाह देवसः
“प्रतिपददर्शसंयोगे क्रीडनैस्तु गवां मतम् । परविद्वान्तु
यः कुख्यात् पुत्रदारधनक्षयः” । निर्णयासृतधृतं पुरा-
णान्तरवचनम् “या कुङ्कः प्रतिपन्मित्रा तत्र गाः
पूजयेच्चृप ! । पूजाभावेण वर्द्धन्ते प्रजा गावो मही-
पते ! । ततः प्रातर्गोवर्द्धनं पूज्येति पूर्वाल्लतात्पर्यं के-
द्वितीयासर्गात् सर्वथा निषिद्धः तद्यथा “नन्दायां
दर्शने रक्षाबलिदानदशाश्च । भद्रायां गोकुलक्रीडा
देशनाशाय जायते” । पुराणसमुच्चये तु सम्भावितचन्द्रो-
दयो द्वितीयासंयोग एव निषिध्यते “गवां क्रीडा दिने
यत्र रात्रौ दृश्येत चन्द्रमाः । सोमोराजा पशून् हन्ति
सुरभी पूजकांस्तथा” । तदुदयसम्भावनञ्च निर्णयासृते
निर्णीतं यथा “प्रतिपद्यापराह्निकतिमूर्च्छा व्यापिन्यां
द्वितीयायां चन्द्रदर्शनं सम्भाव्यते तदुक्तमग्रप्राधान-
यिषये वृद्धिगातात्मने” द्वितीया तिमुद्गीर्णं चेत् प्रति-
पद्यापराह्निकी । अन्यप्राधान्यतुर्दश्यां परतः सोम-
दर्शनादिति” । अपराह्णश्च पञ्चधा विभक्तस्याह्नयोर्योभागः
ततश्च यत्र प्रतिपदि पराह्णतिमूर्च्छा व्यापिनी द्वितीया
तत्र चन्द्रदर्शनसम्भावनमिति । अन्यदा तूत्तरैव प्रतिपत्तत्र
वृद्धीता तथैकोक्तं पुराणसमुच्चये “वर्द्धमानतिथौ नन्दा
यदा सार्द्धं तिथामिका । द्वितीया वृद्धिगामित्वादुत्तरा
तत्र चोच्यते” । किञ्च । यदा पूर्णप्रतिपत् परत्र निष्-
क्रामति तदाप्युत्तरैव कार्या यथोक्तं भविष्योत्तरे “यथा
द्वादशभिर्मासेषां वृद्धो मलिस्तु चः । तथैवाहोरात्र-
वृद्धा तिथिः प्रोक्तो मलिस्तु चः । यथा मलिस्तु चः पूर्व-
ख्याव्योपाहा स्था परः । त्याज्या तिथिस्तथा पूर्वा आह्ला
चैव तथोत्तरेति” निर्णयासृतमतम् किन्तु बहुलीन्यादेन
पूर्वं सन्तुं शक्यते । तद्वदत्रापि देवलादिवचनप्रामाण्य-
मस्तीति । अथ गोवर्द्धनपूजाविधिः । तत्रैव पाप्मे
“मथुरायास्तथान्यत्र क्षत्वा गोवर्द्धनं गिरिम् । गोमयेन
महास्थूलं तत्र पूज्यो गिरिर्यथा । मथुरायां तथा
साक्षात् कृत्वा चैव प्रदक्षिणम् । वैष्णवं धाम संप्राप्य